

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1359 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Iloxmonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurt qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Sagimbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlakatimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	
Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	

Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarkhodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	
Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadinovich	

Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinov Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	
Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	

Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarining marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxona va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehriddin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sog'lomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy ta'sirlarning sintezi.....	832
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	

Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari.....	835
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna	
Обзор по теме Современные системы управления возбуждение синхронных машин и перспективы их развития (Формирования законов управления).....	841
Алиев Абдор Мураткулович	
O'zbekistonda turizm va servis sohasida davlat- xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish istiqbollari.....	846
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tijorat banklarida operatsion risklarini baholash va boshqarish tizimini tashkil qilish	850
Jaxongir Rabbimov	
Tomorqa xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilishda statistik modellar va metodlardan foydalanish yo'nalishlari.....	855
Turobov Sherzod Alisherovich	
Совершенствование порядка расчёта и взимания НДС в узбекистане: аналитический подход.....	860
Бисенбаев Шарьяр Куанишбай ули	
Mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini raqamli transformatsiyalash masalalari.....	864
Yusubboeva Dinora Quadrat qizi	
Sirdaryo viloyatining turizm imkoniyatlari va o'ziga xos turizm resurslari.....	875
Tursunova Gulmira Rabbonovna	
Samarqand viloyatida investitsion-innovatsion faollikni oshirish holati va investitsiyalarning tarkibiy xususiyatlari.....	883
Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbas Aslamjon o'g'li	
Global innovatsion indekslar va o'zbekiston: rivojlanish yo'nalishlari va bosqichlari	889
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar	895
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Xabibullayeva Shirinxon Toxir qizi	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy instrumentlar hisobini va auditini takomillashtirish.....	902
Nuraliyev Behzod Baxtiyor o'g'li	
Внедрение и адаптация исламского банкинга в экономике узбекистана	906
Б.Б.Ахмаджанов, М. С.Шукруллаева, Д.Р.Сафаева	
Kichik biznesning iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyatini baholash uslubiyoti.....	911
Ermatov Akmaljon Adxamovich	
"Neyromarketing" asosida o'zbekiston turizm brendi tahlili	916
Narziqulov Elbek Farxod o'g'li	
Xalqaro bozorlarda zamonaviy marketing vositalaridan foydalanish	922
Meliqulov Abdulhalil Norinovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar va ularning bank aktivlariga ta'siri.....	929
Saidov Bobir Jiyanboy o'g'li, Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich	
Сущность и причины международных денежных переводов	936
Гимранова О. Б.	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda uzoq muddatli aktivlarning hisobi va auditini raqamli tvn texnologiyasi asosida takomillashtirish imkoniyatlari.....	941
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
Biologik aktivlarning tushunchasi: iqtisodiy mazmuni va mohiyati.....	948
Ziyayev Dilshodjon Salimjonovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda iqtisodiy siyosatning roli: zamonaviy yondashuvlar.....	953
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich	

Аналитический обзор: Развитие корпоративного управления в государственных корпорациях Узбекистана (2015–2025).....	958
Мамараджабов Фарход Бахтиярович	
O'zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish karidorlari	968
Nazriyev Umidjon Baxrillayevich	
Aylanma kapital bilan ishlashda samaradorlikni oshirish: korxona moliya siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarida data science yondashuvlari	975
Khoshimov Doniyor, Kungratov Ilmurod Kuzibay o'g'li	
Davlat ulushi mavjud bo'lgan korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda raqamli transformatsiyaning roli	982
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda tijorat banklariga moliyaviy resurslarni jalb qilish metodologiyasini takomillashtirish	988
Hamrayev Obid Akhatovich	
Tibbiy xizmatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish va uning samaradorlikka ta'siri (xorijiy tajriba).....	993
Usmonova Vasila Botirovna	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish amaliyoti tahlili.....	997
Akramova Nargiza Nutfillayevna	
Using integrated marketing communications (IMC) in business management	1002
Ziyayeva M.M.	
Xorijiy mamlakatlarda tibbiyot muassasalarini moliyalashtirish masalalari va ulardan o'zbekistonda foydalanish istiqbollari.....	1006
Jaxongirov Ilindorjon Jahongirjon o'g'li	
Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi xarajatlarini samarali boshqarish yo'llari.....	1011
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li	
Mintaqada xalq hunarmandchiligida klasterlash va ekologik logistika modeli asosida savdo tizimini shakllantirish.....	1015
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
To'g'ri xarajatlar usuli va to'liq yutuvchi xarajatlar usuli tizimlarining afzalliklari va farqli jihatlari amaliy misolda.....	1019
Kholisa Kamoliddinovna Kuldosheva	
Investitsiyalarni innovatsiyalarga yo'naltirish bo'yicha xorij tajribasi	1024
Ayubov Ilyos Ilxomovich	
Важность разработки стратегических программ развития страны.....	1028
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasini baholash omillari va ko'rsatkichlari.....	1032
Kudaybergenov Azamat Shamuratovich	
Namangan viloyatida ijtimoiy turizm tadbirkorligini maqsadli boshqarish mexanizmi.....	1042
Yunusova Sohiba Abdumamidovna	
Evaluating the capital asset pricing model methodology in uzbekistan companies	1048
Bunyod Usmonov	
Aholini ish bilan bandligining yangi turlari va imkoniyatlari	1055
A.B. Khayitov	
Maktab direktorlarini qo'llab-quvvatlashda asosiy ustun amaliyotlar va o'zbekiston ta'lim tizimida ularni qo'llash imkoniyatlari	1059
Mamura Tadjibayeva	
Sun'iy intellekt asosida matematik masalalarni yechish algoritmlari	1064
Oqnazarov To'liqin Jalilovich, Jo'rayev Mardon	
Global ta'lim makonida milliy tarbiyani rivojlantirish istiqbollari	1071
Sanaqulov Sardor Istamqulovich	

Bank xizmatlari sifati va bank daromadlariga ta'sir etuvchi omil sifatida personal faoliyatining o'rni.....	1075
Abdukaxarova Shoira Abduvahobovna	
Fond bozori raqamli iqtisodiyotda investitsiyalarni shakllantirish manbai sifatida.....	1079
Kamilova Sevara Anvarovna	
O'zbekistonda toza suv va sanitariyaning inson hayoti hamda iqtisodiy farovonlikka ta'siri: BRM-6 doirasida tahlil.....	1085
Xasanova Iroda Azizbek qizi	
Increasing the effectiveness of using marketing communications in the tourism services market.....	1090
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon ugli	
Davlat xaridlari sohasini takomillashtirish istiqbollari.....	1095
Bazarov Nazirjon Sobirovich	
Xarajatlarning strategik boshqaruv hisobini xo'jalik yurituvchi subyektlarda takomillashtirish.....	1103
Xayitboeva Laylo Oybekovna	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida tashqi audit: rivojlangan mamlakatlar amaliyoti.....	1109
Kuliyev Komil Shuxratovich, A.Astanovulov	
Moliyaviy instrumentlarni hisobga olishda biznes modelning ahamiyati va amaliy yondashuvlar.....	1114
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Tijorat banklarida risklarni boshqarishning ustuvor yo'nalishlari.....	1118
Tursunov Ilxom Toirovich	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga tasir etuvchi omillarni baholash.....	1124
Yuldasheva Gulmira	
Managing tourism in fragile ecosystems: a case study approach.....	1128
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova	
Tadbirkorlikni innovatsion-investitsion jihatdan baholash uslublari.....	1134
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich	
Зарубежный опыт развития инновационной деятельности предприятий энергетической отрасли.....	1141
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич	
Leveraging machine learning for big data analytics: a strategic overview.....	1148
Ismaylov Timur Kuanishbaevich, Kurbanbaev Bakhtiyar Bakhitovich, Orazbayev Aqilbay Jenisbay uli	
Ta'lim muassasalarida xarajatlar smetasi ijrosining dastlabki hisobini yuritilishi.....	1152
Isoqulov Fazliddin Shamsiddin o'g'li	
"Yengil sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash choralari haqida".....	1158
Otaxanova Umida Olim qizi	
Investitsion-qurilish jaryonlarini samarali boshqarishning tashkiliy modellari va ulardan foydalanish usullari.....	1162
Abduvaliyev Bekzod Muxiddin o'g'li	
Qimmatli qog'ozlar bozorining mohiyati bo'yicha nazariy asoslar.....	1169
Alimov Ilxomjon Ikromovich, Ikramov Akmalbek Ilxomjon o'g'li	
Adoption of electric vehicles in logistics: opportunities and challenges in Uzbekistan.....	1175
Oblokulova Parvina	
Qishloq xo'jaligiga investitsiyalarni jalb qilishning xorijiy mezonlari.....	1182
Jurayev Abdug'affor Sofarovich, Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
Raqamli tranformatsiya jarayonlarining mehnat bozori konyukturasiga ta'siri.....	1187
Fayzullayev Nurulla Baxromovich, Xudaybergenova Shukurjon Erkinovna	
Milliy iqtisodiyotda internet xizmatlarini rivojlantirishning o'ziga xos yondashuvi.....	1194
Niyozova Shohsanam Nuritdinovna	

Auditorlik xulosalarini shakllantirishda auditorlik dalillariga qo'yiladigan talablar	1199
Qo'shmatov Otaxon Qurbonaliyevich	
Qishloq xo'jaligi sohasini takomillashtirishda investitsion loyihalarning iqtisodiy mohiyati	1203
Israilova Xikoyat Musakulovna	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari	1207
Dadaboyeva Marguba Mamasoliyevna	
Eko va agro-turizmga raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqishning istiqbollari	1212
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	
The importance of the cluster system in the agricultural field	1217
Sherkulov Shokhrux Erkin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sug'urtalash tizimini takomillashtirish yo'llari	1221
Mardonov Mashrab Mansurovich, Muxtorov Abduxolik Abdusalimovich	
Aksiz solig'i amaliyotining genezisi, milliy xususiyatlari, turlari va vazifalarining nazariy jihatlarini	1225
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Iqtisodiyotning real sektor tushunchasi, uning tarkibi va iqtisodiyotdagi ahamiyati	1230
Mahmudov Nurali Komilovich	
Korporativ moliya tizimini rivojlantirishda raqamli moliya vositalari va texnologiyalarning integratsiyasi	1241
Xalbekov Ozodbek Xudoykulovich	
The influence of tour interpretation on perceived heritage values: a comparative analysis of tourists with and without guided interpretation at a heritage destination	1245
Shokhnigorbegim Juraeva	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarini rivojlantirish va samaradorligini oshirishning metodologik asoslarini takomillashtirish	1252
Xazratov Abror Panjiyevich	
Madaniy meros obyektlari asosida barqaror turizmni rivojlantirish strategiyalari	1257
Abriev Zoirjon	
Пути инновационного развития национальной экономики	1262
Жураев Тошболта Тухтаевич	
Hududlarda turizmni rivojlantirishda to'siqsiz, barqaror turizmni tashkil etish zarurati	1267
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Application of ifrs in budgetary accounting	1272
G. Djambakieva	
Transport xizmatlari sektorining rivojlanishini statistik tahlili: xorazm viloyati misolida	1276
Raximov Alisher Ibragimovich	
O'zbekistonda 2024-yil davomida yirik soliq to'lovchilarni soliq ma'murchiligi tahlili	1281
Xushatov Nuriddin Maxmatqulovich	
Zamonaviy ta'lim sifatini baholashning nazariy-metodologik asoslari	1288
Rahimova Qutlibika Ergashevna	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni baholash	1293
Yuldasheva Gulmira	
Zamonaviy axborot tizimlari orqali soliq qarzдорligini undirish mexanizmining takomillashtirish yo'llari	1296
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
Hududlarda pillachilikni rivojlantirishning huquqiy asoslari va imkoniyatlari	1303
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
Korxonaning investitsion jozibadorligi oshirish yo'llari	1313
Axtamova Parizod Oybek qizi	
Raqamli texnologiyalar yordamida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari	1319
Adilova Zulfiya Djavdatovna, Shoev Alim Xalmuratovich	

Yog' – moy sanoati korxonalarida soliqlar hisobi va auditi jarayonlarida tahliliy amallardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	1327
A'zamova Aziza Olimjon qizi	
Qurilish materiallari ishlab chiqarish faoliyati iqtisodiy samaradorligini oshirishning xorij tajribasi.....	1334
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
Xalqaro moliya-kredit institutlar bilan hamkorlikning iqtisodiy-huquqiy asoslari	1343
Qosimov Bobur Sobirovich	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda yengil sanoat eksporti diversifikatsiyasining roli va yo'nalishlari.....	1347
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich, Eshqulova Nasiba Normo'minovna	

IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA YENGIL SANOAT EKSPORTI DIVERSIFIKATSIYASINING ROLI VA YO'NALISHLARI

Otamurodov Shavkat Nusratillayevich

Iqtisod fanlari doktori. (DSc)

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Iqtisodiyot kafedrası dotsenti

Eshqulova Nasiba Normo'minovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti,

Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston iqtisodiyoti barqarorligini oshirishda sanoat mahsulotlari, xususan, to'qimachilik va tikuvchilik mahsulotlari eksportini diversifikatsiya qilish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqotda global bozordagi tendensiyalar, eksport tarkibidagi o'zgarishlar va geografik yo'nalishlar asosida chuqur tahlillar o'tkazilib, mahsulotlar assortimentini kengaytirish hamda qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlar ulushini oshirish yo'llari aniqlangan. Jumladan, O'zbekiston to'qimachilik eksportining raqobatbardoshligini oshirish, Xitoy va Janubiy Koreya kabi yirik bozorlarga chiqish imkoniyatlari o'rganilgan. Maqolada ishlab chiqarish texnologiyalarini modernizatsiya qilish, xalqaro standartlarga mos brend mahsulotlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish, eksport marketingi va logistika tizimini rivojlantirish bo'yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: eksport diversifikatsiyasi, to'qimachilik sanoati, iqtisodiy barqarorlik, raqobatbardoshlik, xalqaro bozor.

Abstract: The article analyzes the diversification of industrial exports, particularly textile and garment products, as a key factor in enhancing the economic stability of Uzbekistan. Based on an in-depth assessment of global market trends, changes in export structure, and geographical orientation, the study identifies strategies to expand the product range and increase the share of high value-added goods. Special focus is given to improving the competitiveness of Uzbek textile exports and exploring opportunities to enter major markets such as China and South Korea. The article provides practical recommendations on modernizing production technologies, developing internationally branded products, and advancing export marketing and logistics systems.

Key words: export diversification, textile industry, economic stability, competitiveness, international market.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы диверсификации экспорта промышленных товаров, в частности текстильной и швейной продукции, как фактора повышения устойчивости экономики Узбекистана. На основе анализа глобальных рыночных тенденций, изменений в структуре экспорта и географических направлений определены пути расширения ассортимента и увеличения доли продукции с высокой добавленной стоимостью. Особое внимание уделено возможностям выхода на крупные рынки, такие как Китай и Южная Корея, а также повышению конкурентоспособности узбекского текстиля. В статье представлены практические предложения по модернизации производственных технологий, созданию брендовой продукции, соответствующей международным стандартам, развитию экспортного маркетинга и логистики.

Ключевые слова: диверсификация экспорта, текстильная промышленность, экономическая устойчивость, конкурентоспособность, международный рынок.

KIRISH

Makroiqtisodiy barqarorlik va iqtisodiy o'sish tashqi iqtisodiy faoliyatga bevosita bog'liq bo'lib, xalqaro savdoning rivojlanishi ixtisoslashuv hamda kooperatsiya jarayonlarini jadallashtirishga xizmat qilmoqda. Bugungi kunda tashqi savdo jarayonida sanoat mahsulotlari, xususan, yengil sanoat, to'qimachilik va tikuvchilik sanoati eksporti iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Xalqaro talabga mos,

qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlarni ishlab chiqarish orqali iqtisodiy diversifikatsiyani ta'minlash, tashqi bozorlarga chiqish, valyuta tushumlarini oshirish hamda savdo balansini yaxshilash imkoniyati yaratiladi.

Mazkur sanoat mahsulotlarining tashqi bozorlarga yo'naltirilishi korxonalarda ilg'or texnologiyalarni joriy etishni, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishni va mahsulot sifatini xalqaro standartlar darajasiga yetkazishni talab etadi. Bu esa o'z navbatida mehnat unumdorligini oshiradi, zamonaviy ish o'rinlarini yaratadi va aholi bandligi darajasining ko'tarilishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tikuvchilik va to'qimachilik sanoati eksportining ko'payishi xalqaro iqtisodiy integratsiya jarayonlarini chuqurlashtirib, milliy iqtisodiyotning tashqi savdo munosabatlarida barqaror va mustahkam o'rin egallashiga imkon yaratadi.

Ma'lumki, to'qimachilik mahsulotlari tarkibiga kiyim-kechak ishlab chiqarishda foydalaniladigan xomashyolar hamda tayyor kiyim-kechaklar kiradi. Ushbu mahsulotlar eksporti ko'plab davlatlar uchun muhim daromad manbai hisoblanadi. Xalqaro statistika ma'lumotlariga ko'ra, masalan, 2022-yilda Xitoy jahon bozorida to'qimachilik mahsulotlari eksporti bo'yicha yetakchilikni saqlab qolgan bo'lib, umumiy eksport hajmi taxminan 148 mlrd. AQSH dollarini tashkil etgan. Xitoy eksport hajmining deyarli yarmi miqdorida – taxminan 71 mlrd. AQSH dollarlik ko'rsatkich bilan Yevropa Ittifoqi ikkinchi o'rinni egallagan. Shuni alohida ta'kidlash joizki, Xitoyning eksport hajmi global to'qimachilik bozori hajmining qariyb 41,4 foizini tashkil etadi.

2022-yilda global miqyosda to'qimachilik mahsulotlarini eng ko'p import qilgan davlat Yevropa Ittifoqi bo'lib, uning import hajmi taxminan 78 mlrd. AQSH dollariga yetgan. Shu yili AQSH tomonidan 39 mlrd. AQSH dollarilik, Vyetnam tomonidan esa 19 mlrd. AQSH dollarilik to'qimachilik mahsulotlari import qilingan bo'lib, ular Yevropadan keyingi eng yirik ikki importyor sifatida qayd etilgan.

Global to'qimachilik va kiyim-kechak bozorining kelgusi yillarda sezilarli darajada o'sishi prognoz qilinmoqda. Jumladan, 2027-yilgacha ushbu bozor hajmining 2 trln. AQSH dollariga yetishi kutilmoqda. Osiyo – Tinch okeani mintaqasi dunyodagi eng yirik kiyim-kechak bozorlarini, xususan, Xitoy, Hindiston va Yaponiyani o'z ichiga oladi. Xalqaro savdo nuqtai nazaridan Xitoy jahonning eng yirik kiyim-kechak eksportchisi hisoblanadi, Bangladesh va Vyetnam esa kuchli beshlikka kiradi. Ko'plab Osiyo mamlakatlari o'z iqtisodiyotida to'qimachilik, kiyim-kechak va poyabzal (GTF – garment, textile, footwear) sanoatini rivojlantirib, yalpi ichki mahsulot (YAIM) va global bozordagi ulushini oshirib bormoqda.[1]

Shunga qaramay, yengil sanoat mahsulotlari eksportini rivojlantirish yo'lida bir qator tizimli muammolar mavjud. Jumladan, ko'plab korxonalarda texnologik darajaning pastligi raqobatbardoshlikni cheklab qo'ymoqda. Mahsulot sifatining xalqaro standartlarga to'liq javob bermasligi eksport imkoniyatlarining susayishiga olib keladi. Logistika infratuzilmasining rivojlanmaganligi, transport xarajatlarining yuqoriligi hamda bojxona tartibotlarining murakkabligi tashqi bozorlarga chiqishni qiyinlashtiruvchi omillar sifatida e'tirof etiladi.

Bundan tashqari, xorijiy bozorlar bo'yicha marketing va tahliliy axborotning yetishmasligi ham sezilarli to'siq hisoblanadi. Kichik va o'rta korxonalar (KO'K) uchun eksport kreditlari va moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining sustligi eksport salohiyatini cheklavchi muhim omillardan biridir. Shuningdek, mahsulotlarga qo'shilgan qiymat darajasining pastligi, bozorlarni diversifikatsiya qilish strategiyasining yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi, yuqori kredit va energetika xarajatlari ham eksport faoliyatining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish sur'atining pastligi esa umumiy raqobatbardoshlikni pasaytiradi.

Ushbu to'siqlarni bartaraf etish uchun eksportga yo'naltirilgan texnologik modernizatsiya va institutsional islohotlarni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Bu borada mamlakatimizda ham mavjud muammolarni bartaraf etish maqsadida qator chora-tadbirlar belgilangan va izchil islohotlar olib borilmoqda.

Xususan, "O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini kuchaytirish, eksport tarkibida qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlar ulushini sezilarli darajada oshirish, umumiy eksport hajmini ikki barobar ko'paytirib, 45 mlrd. AQSH dollariga yetkazish, eksportchi korxonalar sonini 6 500 tadan 15 000 taga yetkazish, tayyor va yarim tayyor mahsulotlar eksporti hajmini 3,3 barobar oshirish, shuningdek, Yevropa davlatlariga GSP+ va boshqa imtiyozli tizimlar doirasida texnologik va tayyor mahsulotlar eksportini kengaytirish bo'yicha strategik chora-tadbirlar belgilab qo'yilgan [2].

Respublikada yengil sanoatning to'qimachilik, tikuv-trikotaj, charm-poyabzal va mo'ynachilik tarmoqlarini rivojlantirish, ishlab chiqarilayotgan tayyor mahsulotlarning turlari va assortimentini kengaytirish, tarmoq korxonalarining investitsiya va eksport faoliyatini har tomonlama qo'llab-quvvatlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar belgilangan. Ushbu imtiyozlar investitsiyalarni jalb etish, sanoatni modernizatsiya qilish va eksportni rag'batlantirishga xizmat qilmoqda [3].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xalqaro savdoda yengil sanoat, xususan to'qimachilik mahsulotlarining mamlakat iqtisodiy o'sishidagi ahamiyati juda yuqori bo'lib, bunda qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish va

ushbu mahsulotlar eksportini diversifikatsiya qilish muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bu borada xorijiy hamda mamlakatimiz olimlari tomonidan ko'plab tadqiqotlar olib borilgan.

Jumladan, Burdenko va Bykasova Rossiya to'qimachilik sanoatining eksport va import tarkibi, shuningdek tashqi savdo siyosatining Jahon Savdo Tashkilotiga a'zo bo'lish kontekstida qanday o'zgarishlarga uchraganini tahlil qilgan. Bu holat O'zbekiston uchun ham dolzarb bo'lib, tashqi bozor integratsiyasida yuzaga keladigan xavf va imkoniyatlarni ko'rsatib beradi [4].

Amine va Cavusgil Buyuk Britaniya kiyim-kechak sanoati eksport strategiyalarini tahlil qilib, mahsulotni xorijiy bozorga chiqarishda mahalliyashtirish, sifatni nazorat qilish va brendlash muhimligini asoslab berganlar [5].

Bangladesh, Xitoy va Avstraliya tajribalari O'zbekiston uchun ham amaliy ahamiyat kasb etishi mumkin. Xususan, M. Ali, Z. H. Khan va Hossain M. E. o'z tadqiqotlarida Bangladesh misolida eksport diversifikatsiyasi bilan sanoat o'sishi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni statistik usullar asosida asoslab berganlar [6].

Tsang W. Y. va Au K. F. o'z tadqiqotlarida Janubiy va Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlarining to'qimachilik va kiyim-kechak eksportida arzon narxlar va yuqori samaradorlik tufayli kuchli raqobat olib borayotganini ta'kidlab, bu holat NAFTA (ayniqsa, Meksika) bozorlarida ularning ulushi pasayishi xavfini tug'dirayotganini qayd etganlar. Kelajakda esa Osiyo ishlab chiqaruvchilari sifat va innovatsiyalarni oshirish orqali o'z raqobatbardoshligini mustahkamlashi lozimligini ta'kidlaganlar [7].

G. Gereffi iqtisodiy rivojlanishda to'qimachilik sanoatining roli faqat ish o'rinlarini yaratish bilangina cheklanmasdan, balki global qiymat zanjirlariga integratsiyalashish orqali eksport salohiyatini oshirishda ham muhim o'rin tutishini ta'kidlagan [8].

S. Frederick esa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun mintaqaviy to'qimachilik klasterlarini shakllantirish eksport imkoniyatlarini kengaytirishning samarali yo'li ekanini qayd etgan [9].

O'zbekiston ham so'nggi yillarda tikuv-to'qimachilik sanoatini milliy sanoatning eng faol va eksportga yo'naltirilgan tarmoqlaridan biriga aylantira oldi.

Sh. N. Otamurodov O'zbekiston to'qimachilik mahsulotlari importi bo'yicha olib borgan tadqiqotlarida to'qimachilik sanoatining ishlab chiqarish zanjiridagi keyingi bosqich mahsulotlarini eksport qilish orqali valyuta tushumini bir necha barobar oshirish va yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyati mavjudligini ta'kidlagan [10].

G. A. Xodjaeva o'z tadqiqotida to'qimachilik sanoatining mamlakat sanoatidagi o'rnini, ishlab chiqarish quvvatlarining o'sib borayotganini, investitsiya hajmi va eksport ko'rsatkichlarining izchil o'sayotganini ilmiy asosda tahlil qilgan [11].

Shakirova Y. S. esa chuqur tahlil asosida O'zbekiston to'qimachilik sanoatining eksportdagi o'rnini mustahkamlashda marketing strategiyalari, xorijiy bozorga mos mahsulotlar ishlab chiqarish va logistika tizimini takomillashtirish zarurligini aniqlab bergan [12].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada to'qimachilik va tikuv sanoati eksportining rivojlanish holatini o'rganishda xalqaro va milliy statistik ma'lumotlar bazalaridan foydalanilgan. Jumladan, Jahon Savdo Tashkiloti (WTO) standartlari asosida mahsulot guruhlariga bo'yicha eksport hajmi va tarkibidagi dinamik o'zgarishlar tahlil qilingan.

Tadqiqotda guruhlash va taqqoslash usullari orqali O'zbekiston eksport tarkibidagi vertikal va gorizontal diversifikatsiya tendensiyalari aniqlangan. Shuningdek, eksport yo'nalishlari bo'yicha geografik diversifikatsiya ko'rsatkichlari, asosiy savdo hamkorlari bo'yicha eksport hajmlarining o'zgarishlari statistik jadvallar va grafiklar orqali vizual shaklda ifodalangan.

Tadqiqot natijalari asosida iqtisodiy va mantiqiy tahlil o'tkazilib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Mazkur tavsiyalar eksport tarkibini takomillashtirish, qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlar ulushini oshirish, shuningdek, tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni kuchaytirishga qaratilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

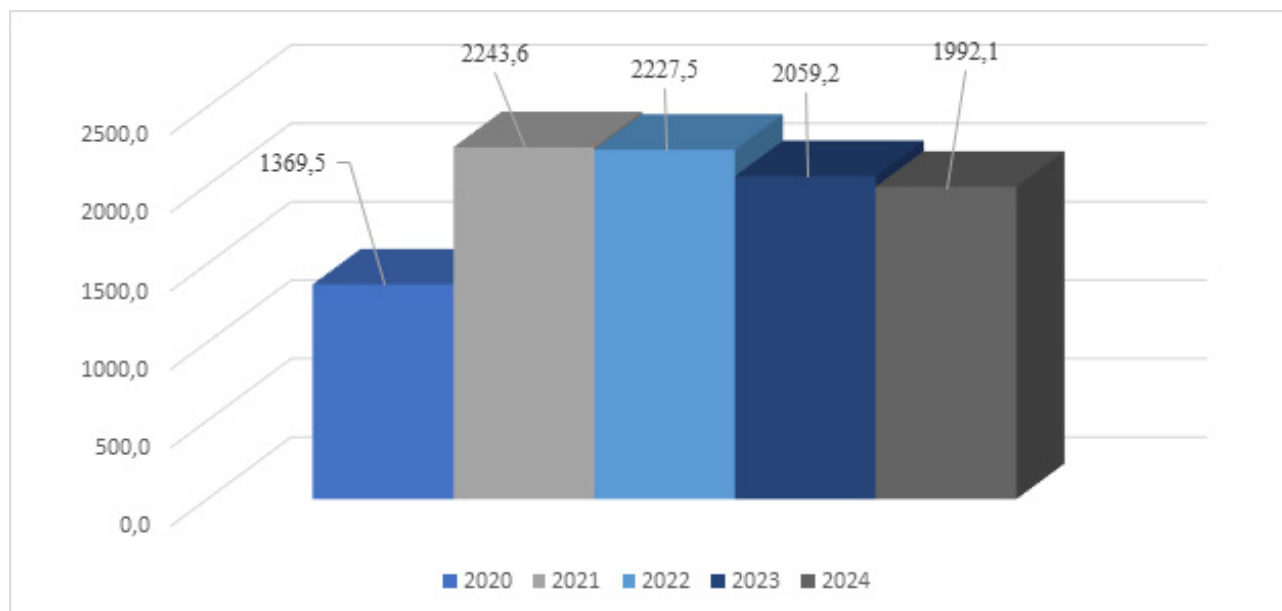
2024-yilda O'zbekiston Respublikasining umumiy eksport hajmi 26,9 mlrd. AQSH dollariga yetib, 2023-yilga nisbatan 8,4 foizlik o'sish qayd etildi. Tashqi savdo ko'rsatkichlarining ijobiy dinamikasi mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish, eksport tarkibini diversifikatsiyalash hamda xalqaro bozorga yo'naltirilgan sanoat tarmoqlarini rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar samarasi sifatida qaralmoqda.

Eksport tarkibida tovarlar yetakchi o'rinni egallab, umumiy eksport hajmining 73,3 foizini tashkil etdi. Tovarlarda ichida "boshqa tovarlar" guruhi 28 foiz, oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar 8,1 foiz, kimyo sanoati mahsulotlari esa 6,3 foiz ulushga ega bo'ldi. Shu bilan birga, sanoat mahsulotlari eksporti 4,2 mlrd. AQSH dollariga yetib, umumiy eksport tarkibida 15,6 foizlik salmoqqa ega bo'ldi.

Sanoat mahsulotlari eksportida to'qimachilik sohasi yetakchi yo'nalish bo'lib qolmoqda. Xususan, ip, mato va tayyor trikotaj buyumlar asosiy eksport segmentlarini tashkil etdi. Biroq, 2020–2024–yillar davomida to'qimachilik mahsulotlari eksportida o'zgaruvchan tendensiyalar kuzatildi.

- 2020–yilda mazkur ko'rsatkich 1 369,5 mln. AQSH dollarini tashkil etgan bo'lsa,
- 2021–yilda bu ko'rsatkich 2 243,6 mln. AQSH dollarga yetgan.
- Biroq, 2022–yildan boshlab global bozor muammolari, yetkazib berish zanjirlaridagi uzilishlar, ishlab chiqarishdagi resurs cheklolari va raqobatning kuchayishi oqibatida eksport hajmlarida pasayish kuzatildi.
- 2024–yilda esa to'qimachilik mahsulotlari eksporti 1 992,1 mln. AQSH dollarini tashkil etdi. (1-rasm)

1-rasm. To'qimachilik yigirilgan ipi, matolar, tayyor buyumlar va shunga o'xshash mahsulotlar (2024 yil)

To'qimachilik sanoati O'zbekiston iqtisodiyotida muhim rol o'ynab, aholining bandligini ta'minlash va eksport daromadlarini oshirish orqali iqtisodiy o'sishga sezilarli hissa qo'shmoqda. Paxta yetishtirishda yetakchi bo'lgan mamlakatimiz so'nggi yillarda to'qimachilik mahsulotlari eksportini rivojlantirish orqali xom ashyodan qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlar ishlab chiqarish bosqichiga o'tmoqda.

Umuman olganda, eksport tarkibida xom ashyodan tayyor mahsulotlarga o'tish tendensiyasining kuchaygani O'zbekistonning jahon bozorida raqobatbardosh mahsulotlar yetkazib berish salohiyatini oshirmoqda. Kelgusida yuqori texnologiyali tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish orqali eksport tarkibini yanada diversifikatsiya qilish imkoniyatlari mavjud.

So'nggi o'n yillik davomida O'zbekistonning to'qimachilik mahsulotlari eksport tarkibida sezilarli o'zgarishlar yuz berdi. Ilgari eksportda asosiy ulushni paxta xom ashyosi va to'qimachilik mahsulotlari (Kod – 52) tashkil qilgan bo'lsa, hozirgi kunda ularning o'rnini tayyor mahsulotlar, xususan trikotaj matolar (Kod – 60) va trikotaj kiyim-kechaklar (Kod – 61) egallamoqda (1-jadval).

1-jadval. To'qimachilik mahsulotlari eksporti hajmi (ming AQSH dollari) [13]¹

Kod	Klassifikator	2014	2020	2024	2014-yilga nisbatan (barobar)	Jamiga nisbatan ulushi	
						2014	2024
50	Ipak	23582	74927,4	52949,3	2,2	1,19	1,78
52	Paxta (Kalava Ip va boshqa)	1653485	1200084	1391140	0,8	83,22	46,70
54	Kimyoviy iplar	716,8	3053,1	15076,5	21	0,04	0,51
55	Kimyoviy tolalar	6093,2	22275,5	44672,3	7,3	0,31	1,50
56	Vata, kigiz yoki fetr va noto'qima materiallar; maxsus yigirilgan ip;	22169	30923,4	65690,9	3	1,12	2,21

1 www.Stat.uz

57	Gilamlar	18878,9	29244,3	25025,4	1,3	0,95	0,84
58	Maxsus gazlamalar;	4004,1	6437,4	7844,5	2	0,20	0,26
59	To'qimachilik materiallari	323,3	1554,7	2070,5	6,4	0,02	0,07
60	Mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj matolar	31123,8	144477	279224	3,9	1,57	9,37
61	Kiyim-kechak mahsulotlari, mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj	190233	459243	737848	3,9	9,57	24,77
62	Kiyim mahsulotlari, mashinada yoki qo'lda to'qilgan trikotajlaridan tashqari	6789,9	47486,4	109246	16	0,34	3,67
63	Boshqa tayyor to'qimachilik buyumlari;	17833,9	88807,5	223183	12,5	0,90	7,49
64	Poyabzal va shunga o'xshash mahsulotlar	11156,6	36960,3	21187,8	1,9	0,56	0,71
65	Bosh kiyimlar va ularning qismlari	499,5	3624,6	3774,7	7,5	0,03	0,13
	Jami	1986889	2149099	2978933	1,5	100,00	100,00

Trikotaj matolar ulushi 1,57 foizdan 9,37 foizgacha, trikotaj kiyimlar ulushi esa 9,57 foizdan 24,77 foizgacha oshdi. Bu holat tayyor, qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlarga bo'lgan talab ortganini va ularning raqobatbardoshligi oshganini ko'rsatadi.

Shuningdek, kimyoviy iplar (Kod – 54), kimyoviy tolalar (Kod – 55), maxsus gazlamalar (Kod – 58) va poyabzallar (Kod – 64) kabi yangi mahsulotlar eksportga yo'naltirilishi natijasida eksport tarkibida gorizontall diversifikatsiya yuz bergani kuzatildi.

Paxta xom ashyosi ulushining 83,4 foizdan 46,7 foizgacha kamaygani esa mahsulotlarning chuqur qayta ishlanayotganini va vertikal diversifikatsiya jarayonining kuchayganini anglatadi.

Umuman olganda, tayyor, qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlar ulushining ortishi eksport tarkibining sifat jihatidan yaxshilanganini, to'qimachilik sanoatining esa qo'shilgan qiymat asosida rivojlanayotganini ifodalaydi.

2017–2024–yillardagi statistik ma'lumotlar tahlili O'zbekistonning paxta va uning tolalari eksporti tarkibida muhim o'zgarishlar yuz berganini ko'rsatadi.

Dastlab qayta ishlanmagan paxta xom ashyosi (Kod – 5201) eksportda ustun bo'lgan bo'lsa, keyingi yillarda uning o'rnini yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar — paxta tolasi, ip, mato va tayyor kiyim-kechak egallay boshladi.

- 2017–yilda, qayta ishlanmagan paxta xom ashyosi eksporti 477 mln. AQSH dollarini tashkil etgan bo'lsa,
- 2020–yilda bu ko'rsatkich 147 mln. AQSH dollarga,
- 2024–yilda esa atigi 300 ming AQSH dollarga tushdi.

Aksincha, yuqori qayta ishlangan mahsulotlar eksporti keskin oshdi.

Jumladan, tarkibida 85 foizdan ortiq paxta bo'lgan ip (Kod – 5205) eksporti 2017–yildagi 629 mln. AQSH dollardan 2024–yilda deyarli 2 mlrd. AQSH dollarga yetdi.

85 foizdan kam paxta bo'lgan iplar (Kod – 5206) eksporti esa 2,3 mln. AQSH dollardan 25 mln. AQSH dollarga ko'tarildi.

Yangi mahsulot sifatida chakana savdoga mo'ljallangan tayyor ip (Kod – 5207) eksporti shakllanib, 2024–yilda 215 mln. AQSH dollarini tashkil etdi.

Og'irroq paxtali matolar (Kod – 5209) eksporti barqaror o'sib, 2017–2024–yillar oralig'ida ikki baravardan ortiq ko'paydi.

Biroq yengil paxtali matolar (Kod – 5208) eksporti 2020–yildagi 86,4 mln. AQSH dollardan 2024–yilda atigi 0,1 mln. AQSH dollarga keskin kamaydi. Bu holat mazkur mahsulotga bo'lgan tashqi talabning pasayganini yoki ularning raqobatbardoshligining yetarli emasligini anglatishi mumkin. (2-jadval)

2-jadval. O'zbekistonning paxta va uning tolasi eksporti tarkibi 2017-2024 yillar ming AQSH dollari [13]²

Kod	Paxta tarkibi	2017	2020	2024
5201	Qayta ishlanmagan paxta	477101,9	147318,2	301,1
5204	Chakana savdoga qo'yilgan yoki qo'yilmagan paxta iplari	25,9	6,1	61,2
5205	Tarkibida og'irligi bo'yicha 85foiz yoki undan ortiq paxta bo'lgan, chakana savdoga qo'yilmagan paxta iplari (tikuv iplaridan tashqari)	629003,4	934086,6	1967167
5206	Tarkibida og'irligi bo'yicha 85foiz dan kam paxta bo'lgan, chakana savdoga qo'yilmagan paxta iplari (tikuv iplaridan tashqari)	2308,7	6743,6	25384,3
5207	Chakana savdoga qo'yilgan paxta iplari (tikuv iplaridan tashqari).	-	-	215739
5208	Tarkibida og'irligi bo'yicha 85foiz yoki undan ortiq paxta bo'lgan, og'irligi 200 g/m2 dan ortiq bo'lmagan paxtadan to'qilgan matolar	46344,9	86472,9	100,4
5209	Tarkibida og'irligi bo'yicha 85foiz yoki undan ortiq paxta bo'lgan, og'irligi 200 g/m2 dan ortiq paxtadan to'qilgan matolar	5886,9	9884,5	13513,5

Paxta mahsulotlari tarkibida chakana savdoga qo'yilmagan paxta iplari (Kod – 5205) eksporti nisbatan yuqori sur'atlar bilan o'sdi. Ya'ni, paxta tolasi eksportining qisqargani fonida qo'shilgan qiymati yuqoriroq bo'lgan mahsulotlar ulushi oshdi. Eksport tarkibida bunday mahsulotlar ulushining ortishi yangi bozorlar va mahsulot segmentlariga kirish, iqtisodiy barqarorlikka erishish hamda eksport diversifikatsiyasini ta'minlash orqali mamlakatimiz iqtisodiy o'sish salohiyatini kuchaytiradi.

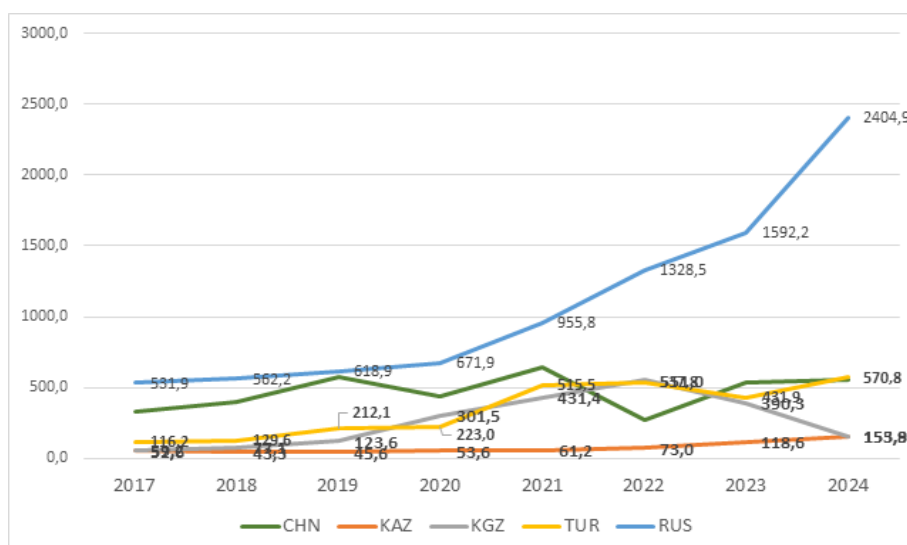
Bu tendensiya O'zbekistonning paxtachilik sanoatida xomashyo emas, balki paxta asosida yarim tayyor va tayyor mahsulot ishlab chiqaruvchi hamda eksport qiluvchi davlatga aylanish yo'nalishida izchil harakat qilayotganini ko'rsatadi.

Shu tariqa, paxta eksporti tarkibidagi bu o'zgarish qayta ishlash hajmining oshishi, qo'shilgan qiymatning ortishi va eksport sifatining yaxshilanishi bilan birga milliy iqtisodiyotning barqaror daromad manbalarini shakllantirishga xizmat qilmoqda.

2017–2024–yillar davomida O'zbekistonning to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoati eksportida nafaqat mahsulot tarkibida, balki uning geografik yo'nalishlarida ham muhim o'zgarishlar kuzatildi. Xalqaro savdo statistikasi asosida olib borilgan tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, mazkur davr mobaynida O'zbekiston uchun istiqbolli hisoblangan TOP–5 eksport yo'nalishlari – Rossiya (RUS), Xitoy (CHN), Turkiya (TUR), Qozog'iston (KAZ) va Qirg'iziston (KGZ) davlatlari bo'yicha eksport hajmlarining dinamikasi sezilarli o'zgarishga uchragan.

Eng jadal o'sish Rossiya Federatsiyasi bozorida kuzatilib, 2017–yilda 531,9 mln. AQSH dollarini tashkil etgan to'qimachilik mahsulotlari eksporti 2024–yilga kelib 2 404,9 mln. AQSH dollariga yetgan. Bu ko'rsatkich Rossiyaning O'zbekiston eksportidagi yetakchi savdo hamkoriga aylanganini anglatadi.

Xitoy (CHN) bozorida esa nisbatan barqaror o'sish tendensiyasi kuzatilgan. (2-rasm)

2-rasm To'qimachilik mahsulotlari TOP-5 eksport yo'nalishlari dinamikasi 2017-2024-yillar [14]

2017–yilda 116,2 mln. AQSH dollarini tashkil etgan eksport hajmi 2024–yilga kelib 570,8 mln. AQSH dollariga yetdi. Bu holat Xitoy bozorining istiqboliligi va O'zbekiston mahsulotlariga nisbatan barqaror talab mavjudligini ko'rsatadi.

Qozog'iston (KAZ) bilan savdo aloqalari bosqichma–bosqich kengayib borgan bo'lib, 2024–yilga kelib eksport hajmi 159,8 mln. AQSH dollarini tashkil etdi.

Qirg'iziston (KGZ) va Turkiya (TUR) yo'nalishlarida esa o'sish sur'atlari nisbatan past bo'lsa–da, ijobiy dinamika kuzatilmoqda.

Umuman olganda, 2017–2024–yillar davomida to'qimachilik mahsulotlari eksportining geografik diversifikatsiyasi kuchaygan bo'lib, bu O'zbekistonning xalqaro bozorlar bilan integratsiyalashuv jarayonida faol ishtirok etayotganini ko'rsatadi.

Mazkur tendensiyalar eksport strategiyasini yanada takomillashtirish, mavjud bozorlar salohiyatidan to'liq foydalanish hamda yangi savdo sheriklarini jalb etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Ma'lumki, eksport diversifikatsiyasining samaradorligi, asosan, xalqaro bozorda raqobatbardosh va talab yuqori bo'lgan mahsulotlarga yo'naltirilgan taqdirda sezilarli darajada oshadi. Eksport tarkibini yuqori talabga ega mahsulotlar asosida shakllantirish har qanday davlat tashqi savdo siyosatida muhim strategik yo'nalish hisoblanadi.

Shu sababli, to'qimachilik va tikuv sanoati eksportini rivojlantirishda jahon bozorida mazkur mahsulotlar bo'yicha mavjud holatlarni tahlil qilish, ularning tendensiyalarini baholash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

2024–yilda tashqi bozordagi to'qimachilik mahsulotlari importi tarkibida eng katta ulushni tayyor kiyim–kechak mahsulotlari, mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj (Kod – 61) egalladi (34 foiz).

Mazkur mahsulot turi bozorda eng yuqori talabga ega bo'lib, tayyor va dizayni mukammal mahsulotlarning ustunligini ko'rsatadi.

Ikkinchi o'rinda trikotajdan tashqari kiyim mahsulotlari (Kod – 62) joylashgan bo'lib, ularning ulushi 31 foizni tashkil etadi. Bu esa tayyor kiyim–kechak mahsulotlariga bo'lgan global ehtiyojning yuqoriligini bildiradi.

Ushbu ikki mahsulot guruhi birgalikda xalqaro to'qimachilik importining 65 foizidan ortig'ini tashkil etadi.

Nisbatan kichik ulushga ega mahsulotlarga quyidagilar kiradi:

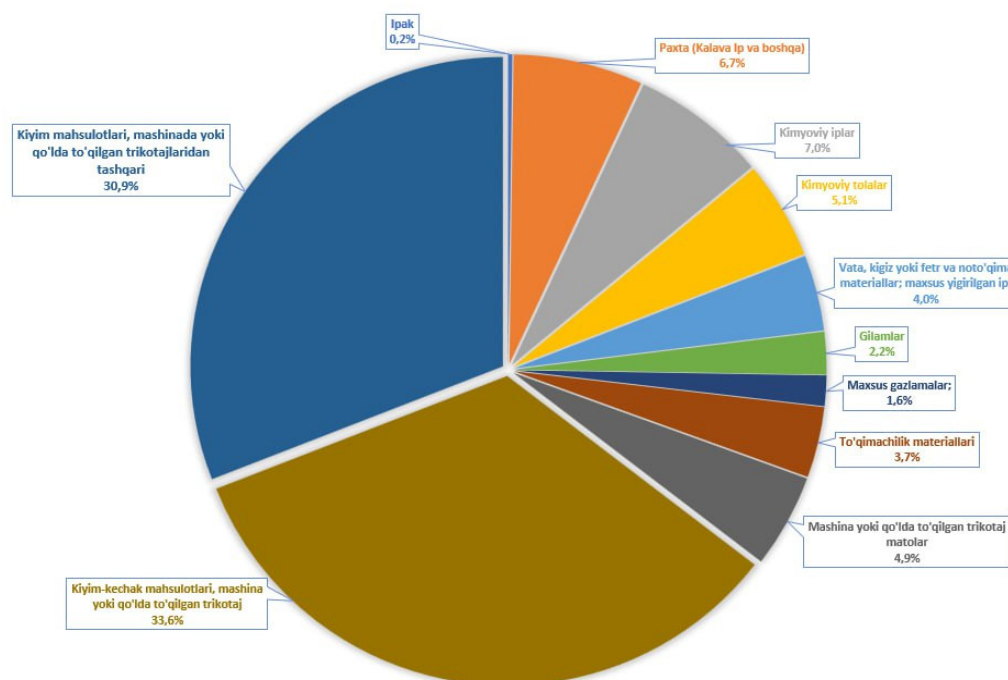
paxta va kimyoviy iplar – 7 foiz,

kimyoviy tolalar – 6 foiz,

trikotaj matolar – 5 foiz.

Gilamlar, to'qimachilik materiallari, maxsus gazlamalar va ipak mahsulotlari esa juda past ulush bilan ishtirok etmoqda.

Umuman olganda, bozorda tayyor kiyim–kechak mahsulotlari yetakchilik qilmoqda. Bu esa yuqori sifatli, raqobatbardosh va brend mahsulotlarga bo'lgan global talabning kuchliligini ifodalaydi. (3-rasm)

3-rasm Xalqaro bozorda to'qimachilik mahsulotlari ulushi [14]

Rossiya, Xitoy va Turkiya O'zbekistonning to'qimachilik mahsulotlari uchun strategik jihatdan muhim savdo yo'nalishlari hisoblanadi. Shu sababli ushbu mamlakatlarning bu turdagi mahsulotlari bo'yicha 2024–yilga oid import ma'lumotlari tahlil qilindi.

Xitoy to'qimachilik mahsulotlari uchun eng yirik bozor sanaladi. Mazkur davlat paxta to'qimachilik mahsulotlarini (Kod – 52) 9 335,7 ming AQSH dollar hajmda import qilgan (2024–yil). Shu bilan birga, mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj matolar (Kod – 60), maxsus gazlamalar (Kod – 58), hamda to'qimachilik materiallari (Kod – 59) kabi tikuvchilik sanoati uchun muhim bo'lgan mahsulotlar importi so'nggi to'rt yilda sezilarli darajada qisqargani kuzatilmoqda.

Ushbu holat, bir tomondan, Xitoyning tayyor kiyim-kechak eksporti qisqargani bilan izohlanishi mumkin bo'lsa, ikkinchi tomondan esa mamlakatning ichki xomashyo bazasidan samarali foydalanishga va ishlab chiqaruvchi quvvatlardan to'liq foydalanishga bo'lgan intilishini aks ettiradi.

Rossiyada tayyor mahsulotlar, xususan trikotaj kiyim-kechak va paxta mahsulotlariga talab yuqori bo'lib, ular bo'yicha import hajmi va yillik o'sish sur'atlari barqaror. Bu esa Rossiyani O'zbekiston mahsulotlari uchun istiqbolli bozorga aylantiradi.

Turkiya esa so'nggi yillarda tayyor kiyim-kechak va maxsus gazlamalar importini sezilarli darajada oshirgan. Ulardan, ayniqsa, Kod – 61 va Kod – 62 mahsulotlari asosiy ulushni tashkil qilmoqda.

Geografik jihatdan, Rossiya va Turkiya Xitoyga qaraganda O'zbekistonga yaqin joylashgan bo'lib, bu transport va logistika xarajatlarining nisbatan arzonligini ta'minlaydi. Shu sababli, bu bozorlarga chiqishda O'zbekiston ishlab chiqaruvchilari uchun raqobat ustunligi mavjud.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston mazkur davlatlarga xomashyo emas, balki yuqori qo'shilgan qiymatga ega tayyor mahsulotlar – brendli kiyim-kechak, texnik matolar va maxsus gazlamalar bilan chiqishi lozim.

Shu orqali:

eksportni diversifikatsiya qilish,

qiymat zanjirining yuqori bosqichlariga ko'tarilish,

va iqtisodiy barqarorlikka erishish mumkin bo'ladi (3-jadval).

3-jadval. Xalqaro bozorda to'qimachilik mahsulotlari importi 2024-yil [14]³

Kod	Importchilar	2024-yilda import qilingan qiymat (ming. AQSh dollari)			Importning yillik o'sishi 2020-2024 (foiz)			Importning o'rtacha masofasi (km)		
		RUS	CHN	TUR	RUS	CHN	TUR	RUS	CHN	TUR
50	Ipak	6,008	83,2	27,3	-2	10	9	3888	4093	6364
52	Paxta (Kalava Ip va boshqa)	934,4	9335,7	2377,7	14	1	-4	2841	8745	5743
54	Kimyoviy iplar	730,7	2093,7	1783,5	9	-4	-1	4627	3620	5539
55	Kimyoviy tolalar	780,8	1535,5	1655	10	6	0	4448	5008	5516
56	Vata, kigiz va maxsus yigirilgan ip;	460,2	1118,5	426,8	-2	-8	1	3764	4766	3541
57	Gilamlar	176,7	90,1	91	-2	0	9	3526	6031	3501
58	Maxsus gazlamalar;	122	269,8	174,5	-2	-7	8	4359	4157	4876
59	To'qimachilik materiallari	480,9	1285,9	487,5	2	-5	7	4625	4142	4632
60	Mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj matolar	767,6	645,6	474,1	15	-13	9	3534	2620	5505
61	Kiyim-kechak mahsulotlari, mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj	3993	3859,5	1704,9	8	0	34	3583	5714	4875
62	Kiyim mahsulotlari (trikotajlaridan tashqari)	3029	5894	1993,1	-2	3	31	5982	3860	4788

Xalqaro bozorda to'qimachilik mahsulotlari importi asosan Xitoy va Turkiya orqali shakllanmoqda. Xitoy xomashyo va tayyor mahsulotlarda ustunlikka ega bo'lsa, Turkiya esa sifatli tayyor kiyim-kechak mahsulotlari bilan ajralib turadi. Bu ko'rsatkichlar ushbu ikki mamlakatning xalqaro ta'minot zanjiridagi yetakchilik mavqeini tasdiqlaydi.

2024-yilda mamlakatimiz uchun istiqbolli hamkor hisoblangan Xitoy (CHN) to'qimachilik mahsulotlari import geografiyasini tahlil qilar ekanmiz, trikotaj bo'lmagan tayyor kiyim-kechak mahsulotlari (Kod – 62) bo'yicha 5,89 mlrd. AQSH dollar miqdorida import amalga oshirilganini ko'ramiz.

Eng yirik yetkazib beruvchi davlat Italiya bo'lib, u 1,59 mlrd. AQSH dollar bilan umumiy importning 27 foizini tashkil etgan. Keyingi o'rinlarda:

Vyetnam – 1,15 mlrd. AQSH dollar (19,5 foiz),

Ruminiya – 6,1 foiz,

Fransiya – 5,2 foiz,

joylashgan bo'lib, bu davlatlar asosan yuqori sifatli va brendli mahsulotlarni yetkazib bermoqda.

Shuningdek, Bangladesh, Indoneziya, Janubiy Koreya va Kanada 2–4 foizlik ulushga ega. Turkiya, Tailand, Hindiston va Yaponiya kabi mamlakatlar esa 1–2 foiz atrofida ishtirok etmoqda.

O'zbekiston esa mazkur mahsulotlar bo'yicha Xitoyga atigi 12,3 ming AQSH dollarlik eksport amalga oshirgan bo'lib, bu umumiy ulushning 0,0 foizini tashkil qiladi. Ushbu ko'rsatkich O'zbekistonning Xitoy bozorida bu toifadagi mahsulotlar bilan deyarli ishtirok etmayotganini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, mazkur davrda Xitoy Xalq Respublikasi kiyim-kechak mahsulotlari importi bo'yicha dunyoning eng yirik xaridor davlatlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj (Kod – 61) importi 3,86 mlrd. AQSH dollar miqdorida bo'lgan bo'lib:

Italiya – 25 %,

Vyetnam – 18,7 %,

Kambodja – 7,4 %

yetakchi o'rinlarni egallagan.

O'zbekistonning bu yo'nalishdagi eksporti atigi 11 ming AQSH dollarni tashkil etib, 0,0 foiz ulush bilan ifodalanadi.

Trikotaj bo'lmagan mahsulotlar (Kod – 62) importi 5,89 mlrd. AQSH dollarga yetgan bo'lib, unda:

Italiya – 27 %,

Vyetnam – 19,5 %,

Ruminiya – 6,1 %

yetakchilik qilmoqda. O'zbekiston bu segmentda 12,3 ming AQSH dollar hajmida eksport amalga oshirgan.

Ushbu raqamlar O'zbekistonning Xitoy bozoridagi ishtiroki hozircha nihoyatda past ekanini ko'rsatadi. Shu bilan birga, bu yo'nalishdagi past ulush mamlakat uchun keng salohiyat mavjudligini anglatadi.

Eksport hajmini oshirish uchun:

mahsulot sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish,

ishlab chiqarish samaradorligini oshirish,

zamonaviy dizayn va moda tendensiyalarini hisobga olish,

shuningdek, xitoylik importyorlar bilan bevosita hamkorlikni yo'lga qo'yish lozim.

Tayyor va brend mahsulotlar eksportini rivojlantirish orqali Xitoy bozorida raqobatbardosh o'rin egallash imkoniyati mavjud. Shu sababli, Xitoy istiqbolli va strategik eksport yo'nalishi sifatida alohida e'tibor talab qiladi. (4-jadval)

4-jadval. Xitoy (CHN) ning (Kod 61) trikotaj bo'lgan kiyim-kechak mahsulotlari va (Kod 62) trikotaj bo'lmagan kiyim mahsulotlari importi 2024-yil.[14]⁴

Kiyim-kechak mahsulotlari, mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj (kod 61)				Trikotaj bo'lmagan kiyim mahsulotlari (Kod 62)			
№	Hamkor davlatlari	ming AQSH dollari	ulushi foiz	№	Hamkor davlatlari	ming AQSH dollari	ulushi foiz
1	Dunyo	3859545	100	1	Dunyo	5893219	100,0
2	Italiya	963637	25,0	2	Italiya	1590484	27,0
3	Vetnam	720791	18,7	3	Vetnam	1146521	19,5
4	Kambodja	285604	7,4	4	Ruminiya	356658,8	6,1
5	Portugaliya	276211	7,2	5	Fransiya	304005	5,2

6	Xitoy	207965	5,4	6	Xitoy	287773,8	4,9
7	Bangladesh	188922	4,9	7	Bangladesh	262264,2	4,5
8	Turkiya	140671	3,6	8	Indoneziya	195364,7	3,3
9	Koreya Respublikasi	124085	3,2	9	Kanada	164165,9	2,8
10	Indoneziya	121870	3,2	10	Koreya Respublikasi	163280,5	2,8
11	O'zbekiston	11	0,0	11	O'zbekiston	12,339	0,0

Ma'lumki, Koreya Respublikasi O'zbekiston uchun eksport salohiyati yuqori bo'lgan istiqbolli bozor hisoblanadi. Ushbu bozorda raqobatbardosh mahsulotlar bilan ishtirok etish eksport diversifikatsiyasini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu sababli, mazkur mamlakatning xuddi shu toifadagi ikkita mahsulot — trikotaj va trikotaj bo'lmagan tayyor kiyim-kechak importi tahliliga e'tibor qaratamiz.

Trikotaj mahsulotlari (Kod – 61) importi umumiy hisobda 5,08 mlrd. AQSH dollarini tashkil etdi. Bu yo'nalishda:

Xitoy eng yirik yetkazib beruvchi bo'lib, 2,13 mlrd. AQSH dollar (41,9 foiz) bilan yetakchilik qilmoqda;

undan keyin Vyetnam (23,9 foiz),

Italiya (6,1 foiz),

va Bangladesh (5,9 foiz) o'rin olgan.

O'zbekiston ushbu segmentda atigi 1,28 mln. AQSH dollarlik mahsulot eksport qilgan bo'lib, bu umumiy hajmning 0,03 foizini tashkil etadi.

Trikotaj bo'lmagan kiyim-kechak mahsulotlari (Kod – 62) bo'yicha esa import hajmi 7,29 mlrd. AQSH dollari tashkil etdi. Bu yo'nalishda ham:

Xitoy (32,9 foiz) va

Vyetnam (31,3 foiz) eng yirik savdo hamkorlaridir,

Italiya esa 7,6 foizlik ulush bilan uchinchi o'rinda qayd etilgan.

O'zbekistonning ushbu segmentdagi ishtiroki esa nihoyatda past bo'lib, bor-yo'g'i 4,1 ming AQSH dollari tashkil etdi.(5-jadval).

5-jadval. Koreyaning (Kod 61) trikotaj bo'lgan kiyim-kechak mahsulotlari va (Kod 62) trikotaj bo'lmagan kiyim mahsulotlari importi 2024-yil. [14]⁵

Kiyim-kechak mahsulotlari, mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj (kod 61)				Trikotaj bo'lmagan kiyim mahsulotlari (Kod 62)			
№	Hamkor davlatlari	ming AQSH dollari	ulushi foiz	№	Hamkor davlatlari	ming AQSH dollari	ulushi foiz
1	Dunyo	5083166,3	100	1	Dunyo	7285027	100
2	Xitoy	2128013,4	41,9	2	Xitoy	2394533	32,9
3	Vetnam	1219706,7	24,0	3	Vetnam	2277075	31,3
4	Italiya	311746,9	6,1	4	Italiya	555454,5	7,6
5	Bangladesh	297559,0	5,9	5	Myanma	351329,2	4,8
6	Indoneziya	245427,7	4,8	6	Indoneziya	323735,4	4,4
7	Kambodja	134308,6	2,6	7	Bangladesh	313840,2	4,3
8	Portugaliya	113630,1	2,2	8	Ruminiya	149033,4	2,0
9	Myanma	99752,0	2,0	9	Fransiya	97777,62	1,3
10	Turkiya	60658,2	1,2	10	Kambodja	72794,97	1,0
11	O'zbekiston	1283,2	0,0	11	O'zbekiston	4,116	0,0

Mazkur ko'rsatkichlar shuni anglatadiki, O'zbekistonning Koreya bozoridagi ulushi nihoyatda past. Biroq ushbu istiqbolli bozorga eksport hajmini oshirish uchun bir qator muhim omillar mavjud.

Avvalo, eksport qilinayotgan mahsulotlar xalqaro sifat va ekologik standartlarga to'liq mos bo'lishi zarur. Koreya bozorida zamonaviy dizayn hamda moda talablariga javob beradigan mahsulotlar yuqori baholanadi.

Bundan tashqari, narx siyosati va logistika samaradorligi ham muhim raqobat omillaridan biri hisoblanadi.

Shuningdek, mahsulotlar uchun milliy brendlarni shakllantirish va Koreya bilan ikki tomonlama savdo shartnomalarini kuchaytirish ham strategik ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston to'qimachilik va tikuv sanoati so'nggi yillarda iqtisodiy rivojlanish va eksport diversifikatsiyasi yo'lida muhim strategik sohalardan biriga aylangan. 2017–2024–yillar davomida xom paxta eksportining keskin kamayib, uning o'rnini yuqori darajada qayta ishlangan iplar, matolar va tayyor kiyim–kechak mahsulotlari egallagani, sanoatning vertikal diversifikatsiyasi chuqurlashib borayotganidan dalolat beradi.

Xalqaro tajriba ham shuni ko'rsatmoqdaki, Janubi–Sharqiy Osiyo mamlakatlari (Bangladesh, Vietnam, Kambodja) ishchi kuchi arzonligi, texnologik moslashuvchanligi va brend mahsulotlar ishlab chiqarish salohiyati tufayli global to'qimachilik zanjirlarida ustun mavqega ega bo'lmoqda. Shu bilan birga, Xitoyda o'rtacha ish haqi oshib borayotgani fonida yengil sanoat eksportining qisqarayotgani kuzatilmoqda. Bu esa O'zbekiston uchun global ta'minot zanjirida bo'shayotgan o'rinni egallash uchun noyob imkoniyat hisoblanadi.

Tayyor mahsulotlar ulushining oshib borayotgani, mahsulot turlarining kengayishi va sifat ko'rsatkichlarining yaxshilanishi O'zbekiston to'qimachilik eksportida sifat jihatdan yangi bosqichga o'tilayotganini bildiradi.

To'qimachilik eksportida Rossiya, Xitoy, Turkiya, Qozog'iston va Qirg'iziston asosiy savdo hamkorlari sifatida yetakchilik qilmoqda. Xitoy va Janubiy Koreya bozorlari bilan salbiy tashqi savdo saldosining mavjudligi, ushbu yo'nalishlarga eksportni faollashtirish zaruratini kuchaytirmoqda.

Bunday sharoitda to'qimachilik mahsulotlari eksporti bu tafovutni kamaytirishning eng maqbul yo'li sifatida namoyon bo'lib, bo'sh qaytayotgan transport vositalaridan foydalanish orqali logistika xarajatlarini sezilarli kamaytirish imkonini beradi.

O'zbekistonning to'qimachilik va tikuv sanoati mahsulotlarini xalqaro bozorlarda, ayniqsa Yevroosiyo va Osiyo mintaqalarida muvaffaqiyatli ilgari surish uchun quyidagi ustuvor yo'nalishlarda chora–tadbirlarni amalga oshirish zarur:

Birinchidan, Xitoy va Janubiy Koreya kabi yirik va yuqori talabga ega bo'lgan bozorlar bilan eksport aloqalarini chuqurlashtirish lozim. Ushbu davlatlar bilan O'zbekiston tashqi savdosida salbiy saldo mavjud bo'lib, eksportni aynan shu yo'nalishlarga kengaytirish orqali nafaqat savdo muvozanatini tiklash, balki bo'sh qaytayotgan transport vositalaridan samarali foydalanish hisobiga logistika xarajatlarini kamaytirish mumkin. Bu davlatlardagi kiyim–kechak bozorlarining yuqori talabi, dizayn va sifat standartlari chuqur tahlil qilinib, ularga moslashtirilgan mahsulotlar ishlab chiqarish bo'yicha alohida eksport strategiyasi ishlab chiqilishi maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, to'qimachilik sanoatining eksport salohiyatini oshirish uchun ishlab chiqarishni raqamli va avtomatlashtirilgan texnologiyalar asosida modernizatsiya qilish talab etiladi. Ayniqsa, ekologik toza va organik mahsulotlar ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etish xalqaro bozorlarda raqobatbardoshlikni sezilarli darajada oshiradi.

Uchinchidan, eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishda arzon, lekin malakali mehnat kuchidan oqilona foydalanish zarur. Bu borada O'zbekiston Janubiy Osiyo davlatlariga o'xshash narx ustunligiga ega bo'lib, bu afzallikdan foydalanib, xorijiy buyurtmachilarni jalb etish imkoniyati mavjud.

To'rtinchidan, mahsulotlarni xorijiy bozorlarda ilgari surish uchun zamonaviy eksport marketingi va brending siyosatini kuchaytirish lozim. Yuqori sifatli, dizayni mukammal va xalqaro talabga javob beradigan milliy brendlar shakllantirilib, ularning reklamasi va targ'iboti ustuvor vazifalardan biri bo'lishi kerak.

Beshinchidan, eksportchilarni, ayniqsa kichik va o'rta biznes vakillarini moliyaviy va texnik jihatdan qo'llab-quvvatlash zarur. Xususan, eksport kreditlari, eksport sug'urtasi mexanizmlari, bojxona va sertifikatlash jarayonlarini soddalashtirish orqali eksportga chiqishdagi to'siqlarni kamaytirish mumkin. Yuqoridagi takliflarning bosqichma-bosqich amalga oshirilishi O'zbekistonning to'qimachilik sanoatini eksportdrayverga aylantirib, mamlakat iqtisodiyotining barqaror va yuqori sur'atlarda o'sishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Statista — The Statistics Portal for Market Data, Market Research and Insights (Bozor ma'lumotlari, tadqiqotlari va tahlillari statistik portali) // Statista. — URL: <https://www.statista.com/> (murojaat qilingan sana: 27.03.2025).
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030 strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2020–yil 5-oktyabrdagi PF–6079–sonli farmoni. <https://lex.uz/docs/5018039>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019–yil 16–sentabrda "Yengil sanoatni yanada rivojlantirish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish chora–tadbirlari to'g'risida"gi PQ–4453–sonli qarori. <https://lex.uz/docs/4504027>
4. Burdenko, Ye. V., va Bykasova, Ye. V. (2011). "Analiz struktury eksporta i importa produktsii shveynoy i tekstilnoy promyshlennosti Rossiyskoy Federatsii." Regionalnaya ekonomika: teoriya i praktika, 30: 29–34.
5. Amine, L. S., & Cavusgil, S. T. (1986). "Export marketing strategies in the British clothing industry." European Journal of Marketing, 20(7), 21–33.
6. Ali, M., Khan, Z. H., & Hossain, M. E. (2022). "Comparative Advantage, Export Diversification, Intra-Industry Trade, and Economic Growth Nexus: Evidence from Bangladesh's Textile and Clothing Industry." AIUB Journal of Business and Economics, 19(1), 226–250.
7. Tsang, W. Y., & Au, K. F. (2008). "Textile and clothing exports of selected South and Southeast Asian countries: A challenge to NAFTA trading." Journal of Fashion Marketing and Management: An International Journal, 12(4), 565–578.
8. Gereffi, G. (2014). Global Value Chains in Textile Industry. New York: Duke University Press. — 320 p.
9. Frederick, S. (2020). Regional Textile Clusters and Export Growth. Durham: Duke University. — 180 p.
10. Otamurodov, Sh. N. (2024). "O'zbekiston sanoat mahsulotlari eksportining rivojlanish istiqbollari." Fan va ta'lim, 2024–yil, 2–son, 45–49–betlar.
11. Xodjaeva, G. A. (2024). "O'zbekistonda to'qimachilik sanoati tarmog'ining rivojlanish tendensiyalari." O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali, 3(35), 517–524.
12. Shakirova, Y. S. (2021). "Perspektivy razvitiya tekstilnoy promyshlennosti Uzbekistana i vozmozhnosti uvelicheniya eksportnogo potentsiala." Byulleten nauki i praktiki, 7(12), 256–263.
13. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. Ochiq ma'lumotlar rasmiy sayti. — URL: <https://www.stat.uz/>
14. World Bank Group. (n.d.). World Integrated Trade Solution (WITS) [Onlayn ma'lumotlar bazasi].

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
